

Målnummer:	3903-1991	Avdelning:	
Avgörandedatum:	1993-02-11		
Rubrik:	Fråga om flygtransportörs (SAS) skyldighet att utge ersättning enligt utlänningslagen för statens kostnader för avvisad utlännings resa från Sverige (I-VI).		
Lagrum:	9 kap. 2 § utlänningslagen (1989:529)		
Rättsfall:			

REFERAT

Enligt 9 kap. 2 § första stycket utlänningslagen (1989:529) gäller att, om en utlänning som har kommit till Sverige med ett fartyg eller ett luftfartyg avvisas därför att han saknar pass eller de tillstånd som krävs för att resa in i landet eller medel för sin hemresa, transportören är skyldig att ersätta staten för kostnaden för utlänningens resa från Sverige och även för medföljande bevakningspersonal. Enligt paragrafens andra stycke kan transportören helt eller delvis befrias från sin skyldighet, om

1. han visar att han har skälig anledning att anta att utlänningen hade rätt att resa in i Sverige eller
2. det med hänsyn till kostnadens storlek eller av andra skäl framstår som uppenbart oskäligt att kräva ut kostnaden.

I.

Etiopiska medborgaren A.H. och hennes son H.H., född 1985, anlände den 19 augusti 1989 med SAS flygning SK 686 från Milano till Stockholm Arlanda. Vid ankomsten saknade de passhandlingar och annan erforderlig visering. De hade rest under namnen S.V. och D.V. Statens invandrarverk avlog den 20 augusti 1989 deras ansökningar om uppehållstillstånd m.m. och beslöt att avvisa dem enligt 4 kap. 1 § utlänningslagen. Den 21 augusti 1989 reste A.H. och hennes son tillbaka till Milano med flyg.

Polismyndigheten i Stockholm, Arlandapolisen beslutade (A7U/2108-89) att SAS skulle ersätta staten för de kostnader (biljettkostnader), 14520 kr, som uppkommit i samband med verkställigheten av Invandrarverkets beslut om avvisning.

SAS överklagade och yrkade att bli helt befriad från ålagt kostnadsansvar och i andra hand att bli befriad såvitt avser kostnaderna för verkställighet avseende barnet H.. Till stöd för sin talan anförde SAS i huvudsak följande. A.H. kom till Stockholm den 19 augusti 1989 med SAS flygning SK 686 från Milano. På flygplatsen i Milano hade flygplatsmyndigheterna genom italiensk författning getts exklusiv rätt till all incheckningshantering. SAS saknade därför möjlighet att med egen personal företa vederbörlig kontroll av passagerarnas handlingar. Bolaget kunde inte spåra något barn vid namn H.H. till den aktuella flygningen. Bolaget skulle därför i vart fall inte vara ersättningskyldigt för kostnaden för verkställighet av avvisningsbeslut såvitt avsåg barnet H..

Kammarrätten i Jönköping (1990-12-21, Stahre, Hurtig, referent, Träff) yttrade: Av 9 kap. 2 § utlänningslagen framgår bl.a. följande. Om en utlänning som har kommit till Sverige med ett luftfartyg avvisas därför att han saknar

pass eller de tillstånd som krävs för att resa in i landet eller medel för sin hemresa, är transportören skyldig att ersätta staten för kostnaden för utlänningens resa från Sverige samt för resekostnaden från Sverige och tillbaka för den bevakningspersonal som behöver följa med. Denna skyldighet kan transportören helt eller delvis befrias ifrån, bl.a. om han visar att han haft skälig anledning att anta att utlänningen hade rätt att resa in i Sverige, eller om det av andra skäl framstår som uppenbart oskäligt att kräva ut kostnaden.

- I förarbetena till utlänningslagen anger departementschefen att syftet med ansvarsregeln är att förmå berörda transportörer att utföra en grundläggande kontroll av de resandes behörighetshandlingar och biljetter före avresan. Kostnadsansvar skall emellertid inte utkrävas om transportören kan visa att han hade skälig anledning att anta att utlänningen hade rätt att resa in i Sverige därför att utlänningen, när resan påbörjades, hade sådana handlingar som krävs för inresa och dessutom medel för hemresan. Detta kan transportören visa t.ex. genom företeende av kopior av de aktuella handlingarna. Vidare kan kostnadsansvaret falla bort om det av praktiska skäl varit omöjligt att företa en ordentlig kontroll av passagerarnas handlingar. Detta kan t.ex. vara fallet vid flygningar där det flygbolag som är ansvarigt för transporten till Sverige inte av myndigheterna på avreseorten har tillåtits att utföra erforderliga kontroller (prop. 1988/89:86 s. 129, 206).

- A.H. kom till Sverige den 19 augusti 1989 med SAS flygning SK 686 från Milano. Hennes flygbiljett var utställd i namnet S (S.) V. I målet finns även kopia av en annan flygbiljett avseende samma flygning och utställd i namnet D (D.) V. De hade platserna 15 C och D. Det får därmed anses utrett att A.H. och barnet H.H. kom till Sverige med samma flygplan. De saknade vid ankomsten till Sverige såväl pass som erforderlig visering. Avvisning har skett med stöd av 4 kap. 1 § utlänningslagen. Grund för åläggande av kostnadsansvar för transportören föreligger således enligt 9 kap. 2 § samma lag.

- Bolaget har anfört att man inte av myndigheterna på flygplatsen i Milano tillåts utföra en ordentlig kontroll av passagerarnas handlingar. För bestyrkande härav åberopas en skrift den 26 juni 1990 från SAS representant i Milano. I skriften sägs bl.a. att de italienska flygplatsmyndigheterna genom lag getts exklusiv rätt till all incheckningshantering vid flygplatsen och att SAS saknar möjlighet att utföra egna kontroller. Vidare anförs att SAS har en begränsad personalstyrka på flygplatsen i Milano och att stickprovskontroller från personalens sida är i praktiken omöjliga att genomföra och skulle ge upphov till förseningar.

- Rikspolisstyrelsen anför i sitt yttrande bl. a. följande. Det europeiska samverkansorganet European Civil Aviation Conference (ECAC) har för några år sedan utfärdat en rekommendation till sina medlemsstater av innebörd att flygbolag som trafikerar medlemsstat skall uppmanas att, efter medgivande av berörd myndighet, låta utföra en kompletterande kontroll av flygpasagerares resehandlingar omedelbart före ombordstigningen. Såväl Sverige som Italien är medlemmar av ECAC. Det förefaller därför, enligt Rikspolisstyrelsens mening, osannolikt att italienska myndigheter skulle motsätta sig en sådan kontroll.

- I ett annat mål vid kammarrätten som avser enahanda fråga som i det förevarande målet har det klagande flygbolaget (Alitalia) uppvisat kopior tagna vid avresan av resedokument som utnyttjats vid färd från Milano till Sverige. Det har uppenbarligen gått att på platsen anordna en kontroll som kunnat dokumenteras. Med hänsyn härtill och till vad som anförts av Rikspolisstyrelsen finner kammarrätten att SAS inte visat att bolaget saknat möjligheter att förvissa sig om att passagerarna vid avresan haft till synes erforderliga handlingar. Vad SAS åberopat utgör således ej grund för befrielse helt eller delvis från betalningsskyldigheten.

- Kammarrätten lämnar besvären utan bifall i följd varav SAS är skyldigt att ersätta staten med 14 520 kr.

SAS fullföljde sin talan.

Prövningstillstånd meddelades.

Luftfartsverket och Rikspolisstyrelsen avgav var för sig yttranden i målet. Regeringsrätten (1993-03-19, Wahlgren, Björne, Tottie, Werner, Ragnemalm) yttrade efter att ha redovisat det inledningsvis återgivna innehållet i 9 kap. 2 §

utlänningslagen liksom de i början på rättsfallet I återgivna omständigheterna:

Frågan i målet är om omständigheterna varit sådana att SAS kan befrias från ersättningsskyldighet.

Av förarbetena till 9 kap. 2 § första stycket utlänningslagen (se prop. 1988/89:86 s. 127 ff. och 205 f. samt SfU 19 s. 64 ff.) framgår att syftet är att förmå berörda transportörer att utföra en grundläggande kontroll av de resandes behörighetshandlingar och biljetter före avresan och därigenom motverka den världen över tilltagande tendensen hos vissa grupper av resenärer att förstöra eller på annat sätt göra sig av med sina identitetshandlingar och biljetter. Av förarbetena framgår vidare att transportören kan befrias från ersättningsskyldigheten om han kan visa att han hade skälig anledning att anta att utlännen hade rätt att resa in i Sverige därför att utlännen när resan påbörjades hade sådana handlingar som krävs för inresa och dessutom medel till hemresan. Detta kan transportören visa, anför det, genom att förete kopior av de aktuella handlingarna.

Andra fall där kostnadsansvaret enligt förarbetena bör falla bort är när transportören haft goda grunder att anta att utlännen hade flyktingstatus eller om det av praktiska skäl varit omöjligt att företa en ordentlig kontroll av passagerarnas handlingar. Som exempel på sådan praktisk omöjlighet anges flygningar där det flygbolag som är ansvarigt för transporten till Sverige inte av myndigheterna på avreseorten har tillåtits utföra erforderliga kontroller.

Regeringsrätten gör följande bedömning.

Av vad som redovisats ovan framgår att bestämmelserna om transportörens ersättningsskyldighet för återtransport av utlännen som avvisats från Sverige tillkom för att förhindra ytterligare spridning av det ökande problemet med dokumentlöshet. Det ligger i sakens natur att bestämmelsen för att få avsedd effekt måste få en strikt tillämpning och att undantagsmöjligheterna används restriktivt. SAS har som grund för att undantag skall medges åberopat att praktiska möjligheter saknats för SAS att göra en ordentlig kontroll av passagerarhandlingar därför att flygplatsmyndigheten har monopol på incheckningen på flygplatsen i Milano. Det har dock inte framkommit att SAS i detta fall har förvägrats att själv göra en kontroll av A.H:s och hennes sons rätt till inresa i Sverige. Ej heller har det visats att SAS begärt att flygplatsmyndigheten skulle göra en sådan kontroll eller att den ändå utförts. Vid nu angivna förhållanden finner Regeringsrätten i likhet med kammarrätten att SAS ej kan befrias från betalningsskyldighet i detta fall. Överklagandet skall därför avslås.

Regeringsrätten fastställer det slut som kammarrättens dom innehåller.

II.

Iranska medborgaren R.A. anlände den 19 augusti 1989 med SAS flygning SK 622 från Dusseldorf till Stockholm Arlanda. Vid ankomsten saknade han pass och visum. Statens invandrarverk avsåg den 20 augusti 1989 hans ansökan om uppehållstillstånd m.m. och beslöt att avvisa honom enligt 4 kap. 1 § utlänningslagen. Den 21 augusti 1989 reste R.A. tillbaka till Dusseldorf. Den för R.A. utfärdade flygbiljetten avsåg resa från Dusseldorf till Stockholm den 19 augusti 1989, fortsättning samma dag, efter transituppehåll, till Bangkok samt återresa därifrån till Dusseldorf via Köpenhamn den 30 augusti. Biljetten innehöll en markering av innebörd att R.A. inte kunnat boka om resan från Stockholm till Bangkok och därför inte heller hade kunnat förlänga transituppehållet här.

Polismyndigheten i Stockholm, Arlandapolisen, beslutade (A7U/2113-89) att SAS skulle ersätta staten för de kostnader (biljettkostnader), 9 500 kr, som uppkommit i samband med verkställigheten av Invandrarverkets beslut om avvisning.

SAS överklagade och yrkade att bolaget skulle bli befriat från ålagt kostnadsansvar och anförde i huvudsak följande. R.A. var inbokad på SAS flygning SK 977 till Bangkok samma dag som han ankom till Stockholm. Han hade inte rätt att göra uppehåll i Stockholm, vilket framgår av beteckningen "X" på flygbiljetten. SAS hade således inte anledning att räkna med annat än att R.A. inte skulle resa in i Sverige.

Kammarrätten i Jönköping (1990-12-21, Stahre, Hurtig, referent, Träff) yttrade: Av 9 kap. etc (se kammarrättens dom i mål I första och andra styckena, t.o.m. erforderliga kontroller (prop. 1988/89:86 s. 129, 206).

R.A. ankom till Sverige den 19 augusti 1989 med SAS flygning SK 622 från Dusseldorf. Vid ankomsten saknade han såväl pass- som identitetshandlingar. R.A. har avvisats med stöd av 4 kap. 1 § utlänningslagen. Grund för åläggande av kostnadsansvar för transportören föreligger således enligt 9 kap. 2 § samma lag.

SAS har såvitt framgår av utredningen inte saknat möjlighet att kontrollera R.A:s handlingar vid avresan från Dusseldorf. Att han var bokad på en annan flygning från Stockholm samma dag som han ankom utgör ej grund för att helt eller delvis efterge kostnadsansvaret. Annan grund för befrielse från betalningsskyldigheten har ej visats föreligga. - Kammarrätten lämnar besvären utan bifall i följd varav SAS är skyldigt att ersätta staten med 9 500 kr.

SAS fullföljde sin talan.

Prövningstillstånd meddelades.

Luftfartsverket och Rikspolisstyrelsen avgav var för sig yttranden i målet. Regeringsrätten (1993-03-19, Wahlgren, Björne, Tottie, Werner, Ragnemalm) yttrade efter att ha redovisat det inledningsvis återgivna innehållet i 9 kap. 2 § utlänningslagen liksom de i början på rättsfallet II återgivna omständigheterna. Fråga - - - (= första och andra styckena i Regeringsrättens dom i mål I) - - - handlingarna.

Regeringsrätten gör följande bedömning.

R.A. får antagas ha, i enlighet med sin biljett, påbörjat resan i Dusseldorf under den uppgivna förutsättningen att slutmålet var Bangkok och att endast ett transituppehåll på några timmar skulle göras på Arlanda. SAS får härvid anses ha haft anledning räkna med att uppehållet på Arlanda inte skulle bli av sådant slag att sedvanliga inresehandlingar för Sverige skulle behövas. Även vid en restriktiv tolkning av befrielsegrunderna - vilken är nödvändig för att reglerna om kostnadsansvar skall få avsedd effekt - finner Regeringsrätten vid angivna förhållande att det framstår som uppenbart oskäligt att av SAS kräva ut kostnaden för återtransport.

Regeringsrätten upphäver kammarrättens dom och Polismyndighetens i Stockholm beslut A7U/2113-89.

III.

S.T. anlände den 24 augusti 1989 med SAS flygning SK 686 från Milano till Stockholm. Hon medförde ett tyskt resedokument som hon införde polismyndigheten här uppgav vara förfalskat. Statens invandrarverk avlog i beslut den 24 augusti 1989 hennes ansökan om uppehållstillstånd m. m. och beslöt att avvisa henne enligt 4 kap. 1 § utlänningslagen. Den 25 augusti 1989 reste hon tillbaka till Milano.

Polismyndigheten i Stockholm, Arlandapolisen beslutade (A7U/2197-89) att SAS skulle ersätta staten för de kostnader (biljettkostnader), 14520 kr, som uppkommit i samband med verkställigheten av Invandrarverkets beslut om

avvisning.

SAS överklagade och yrkade att bli befriat från ålagt kostnadsansvar och anförde bl.a. följande. På flygplatsen i Milano hade flygplatsmyndigheterna genom italiensk författning getts exklusiv rätt till all incheckningshantering. SAS saknade därför möjlighet att med egen personal företa vederbörlig kontroll av passagerarnas handlingar. I den underrättelse som SAS erhöll av polisen efter S.T:s ankomst angavs att hon hade ett pass benämnt tyskt RD.

Kammarrätten i Jönköping (1990-12-21, Stahre, Hurtig, referent, Träff) yttrade: Av 9 kap. etc (se kammarrättens dom i mål I första och andra styckena t.o.m. erforderliga kontroller (prop. 1988/89:86 s. 129, 206).

S.T. ankom till Stockholm den 24 augusti 1989 med SAS flygning SK 686 från Milano. Hon medförde ett tyskt resedokument som hon uppgav vara falskt. Avvisning har skett med stöd av 4 kap. 1 § utlänningslagen. Grund för åläggande av kostnadsansvar för transportören föreligger således enligt 9 kap. 2 § samma lag. - Bolaget har etc (se kammarrättens dom i mål I fjärde och femte styckena t.o.m. sådan kontroll). - I ett annat mål vid kammarrätten som avser enahanda fråga som i det förevarande målet har det klagande flygbolaget (Alitalia) uppvisat kopior tagna vid avresan av resedokument som utnyttjats vid färd från Milano till Sverige. Det har uppenbarligen gått att på platsen anordna en kontroll som kunnat dokumenteras. Med hänsyn härtill och till vad som anförts av Rikspolisstyrelsen finner kammarrätten att SAS inte visat att bolaget saknat möjligheter att förvissa sig om att passagerarna vid avresan haft till synes erforderliga handlingar. Att S.T. haft ett falskt tyskt resedokument vid ankomsten till Sverige kan därför inte utgöra grund för befrielse från kostnadsansvar. Vad SAS åberopat utgör således ej grund för befrielse helt eller delvis från betalningsskyldigheten. - Kammarrätten lämnar besvaren utan bifall i följd varav SAS är skyldigt att ersätta staten med 14 520 kr.

SAS fullföljde sin talan.

Prövningstillstånd meddelades.

Luftfartsverket och Rikspolisstyrelsen avgav var för sig yttranden i målet. Regeringsrätten (1993-03-19, Wahlgren, Björne, Tottie, Werner, Ragnemalm) yttrade efter att ha redovisat det inledningsvis återgivna innehållet i 9 kap. 2 § utlänningslagen:

Frågan i målet är om omständigheterna varit sådana att SAS kan befrias från ersättningsskyldighet.

Av förarbetena till 9 kap. 2 § första stycket utlänningslagen (se prop. 1988/89:86 s. 127ff. och 205 f. samt SfU 19 s. 64ff.) framgår att syftet är att förmå berörda transportörer att utföra en grundläggande kontroll av de resandes behörighetshandlingar och biljetter före avresan och därigenom motverka den världen över tilltagande tendensen hos vissa grupper av resenärer att förstöra eller på annat sätt göra sig av med sina identitetshandlingar och biljetter. Av förarbetena framgår vidare att transportören kan befrias från ersättningsskyldigheten om han kan visa att han hade skälig anledning att anta att utlänningen hade rätt att resa in i Sverige därför att utlänningen när resan påbörjades hade sådana handlingar som krävs för inresa och dessutom medel till hemresan. Detta kan transportören visa, anför det, genom att förete kopior av de aktuella handlingarna. Någon skyldighet att kontrollera att dessa handlingar är äkta finns i princip inte. Om en förfalskning är så uppenbar att den rimligen borde ha upptäckts kan det dock enligt departementschefens uttalanden inte göras gällande att utlänningen haft ifrågavarande handling i den bemärkelse som bestämmelsen förutsätter (a. prop. s. 206).

Regeringsrätten gör följande bedömning.

Av handlingarna framgår att den sedermera avvisade utlänningen vid ankomsten till Sverige innehade, förutom vissa kontanta medel, ett i Förbundsrepubliken Tyskland utfärdat resedokument, som hon emellertid inför polismyndigheten här uppgav vara förfalskat. Annat förhållande har inte gjorts gällande än att dokumentet - som i fotokopia bilagts handlingarna i målet - i och för sig framträdde som en sådan handling som enligt utlänningsförordningen (1989:547) berättigade innehavaren att inresa i Sverige. Det har inte heller påståtts i målet att förfalskningen skulle ha varit så uppenbar att den rimligen borde ha upptäckts. Vid sådant förhållande är förutsättningarna för en befrielse från ersättningskyldighet enligt ovannämnda lagrum för handen.

Regeringsrätten upphäver kammarrättens dom och Polismyndighetens i Stockholm beslut A7U/2197-89.

IV.

Etiopiske medborgaren S.N. anlände den 8 september 1989 med SAS flygning SK 638 från Frankfurt till Stockholm Arlanda. Vid ankomsten saknade han pass och visum. Statens invandrarverk avslog den 9 september 1989 hans ansökan om uppehållstillstånd m.m. och beslöt att avvisa honom enligt 4 kap. 1 § utlänningslagen. Den 10 september 1989 reste S.N. tillbaka till Frankfurt. Den för S.N. utfärdade flygbiljetten, som var utställd i annans namn, avsåg resa från Frankfurt till Stockholm och återresa till Frankfurt samma dag. Biljetten innehöll en markering av innebörd att S.N. inte kunnat boka om återresan till Frankfurt och därför inte heller hade kunnat förlänga transituppehållet här.

Polismyndigheten i Stockholm, Arlandapolisen, beslutade (A7U/2429-89) att SAS skulle ersätta staten för de kostnader (biljettkostnader), 10 220 kr, som uppkommit i samband med verkställigheten av Invandrarverkets beslut om avvisning.

SAS överklagade och yrkade att bli befriat från kostnadsansvar och anförde bl.a. följande. S.N. ankom till Stockholm den 8 september 1989 med SAS flygning SK 638 från Frankfurt. Han var även inbokad på återresa från Stockholm till Frankfurt och hade inte rätt att göra uppehåll i sin resa i Stockholm. Bolaget hade därför inte anledning räkna med annat än att S.N. enbart skulle uppehålla sig i transit på Arlanda, exempelvis för ett sammanträde, och därefter flyga tillbaka.

Kammarrätten i Jönköping (1990-12-21, Stahre, Hurtig, referent, Träff) yttrade: Av 9 kap. (se kammarrättens dom i mål I första och andra styckena) t.o.m. erforderliga kontroller (prop. 1988/89:86 s. 129, 206).

S.N. saknade vid ankomsten till Sverige den 8 september 1989 såväl pass som erforderlig visering. Avvisning har skett med stöd av 4 kap. 1 § utlänningslagen. Grund för åläggande av kostnadsansvar för transportören föreligger således enligt 9 kap. 2 § samma lag. - SAS har såvitt framgår av utredningen inte saknat möjlighet att kontrollera S.N:s handlingar vid avresan från Frankfurt. Att han var bokad på en annan flygning från Stockholm samma dag som han ankom utgör ej grund för att helt eller delvis efterge kostnadsansvaret. Annan grund för befrielse från betalningskyldigheten har ej visats föreligga. - Kammarrätten lämnar besvären utan bifall i följd varav SAS är skyldigt att ersätta staten med 10 220 kr.

SAS fullföljde sin talan.

Prövningstillstånd meddelades.

Luftfartsverket och Rikspolisstyrelsen avgav var för sig yttranden i målet. Regeringsrätten (1993-03-19, Wahlgren, Björne, Tottie, Werner, Ragnemalm) yttrade efter att ha redovisat det inledningsvis återgivna innehållet i 9 kap. 2 §

utlänningslagen liksom de i början på rättsfallet IV återgivna omständigheterna:

Frågan i målet är om omständigheterna varit sådana att SAS kan befrias från ersättningsskyldighet.

Av förarbetena till 9 kap. 2 § första stycket utlänningslagen (se prop. 1988/89:86 s. 127 ff. och 205 f. samt SfU 19 s. 64 ff.) framgår att syftet är att förmå berörda transportörer att utföra en grundläggande kontroll av de resandes behörighetshandlingar och biljetter före avresan och därigenom motverka den världen över tilltagande tendensen hos vissa grupper av resenärer att förstöra eller på annat sätt göra sig av med sina identitetshandlingar och biljetter. Av förarbetena framgår vidare att transportören kan befrias från ersättningsskyldigheten om han kan visa att han hade skälig anledning att anta att utlännen hade rätt att resa in i Sverige därför att utlännen när resan påbörjades hade sådana handlingar som krävs för inresa och dessutom medel till hemresan. Detta kan transportören visa, anför det, genom att förete kopior av de aktuella handlingarna. Någon skyldighet att kontrollera att dessa handlingar är äkta anses dock i princip inte föreligga. Ansvar bör således inte komma i fråga om utlännen haft falska handlingar, om inte dessa handlingar varit så uppenbart falska att det måste ha upptäckts omedelbart.

Regeringsrätten gör följande bedömning.

S.N. får antagas ha, i enlighet med sin biljett, påbörjat resan såvitt nu är i fråga i Frankfurt under den uppgivna förutsättningen att endast ett transituppehåll på några timmar skulle göras på Arlanda innan han återvände till Frankfurt. Det är upplyst i målet att sådana resor, som innefattar möten på flygplatser och sedan återresa samma dag, inte är ovanliga. SAS får härvid anses ha haft anledning räkna med att S.N:s uppehåll på Arlanda inte skulle bli av sådant slag att sedvanliga inresehandlingar för Sverige skulle behövas. Även vid en restriktiv tolkning av befrielsegrunderna - vilken är nödvändig för att reglerna om kostnadsansvar skall få avsedd effekt - finner Regeringsrätten vid angivna förhållande att det framstår som uppenbart oskäligt att av SAS kräva ut kostnaden för återtransport. Det förhållandet att S.N:s biljett var utställd i annans namn föranleder med hänsyn till omständigheterna inte annan bedömning.

Regeringsrätten upphäver kammarrättens dom och Polismyndighetens i Stockholm beslut A7U/2429-89.

V.

SAS hade den 19 januari 1990 som passagerare en man från Senegal med på en flygning från Köpenhamn till Stockholm. Han hade köpt flygbiljetten till Stockholm i Barcelona och flugit med det spanska flygbolaget Iberia till Köpenhamn. Vid ankomsten till Sverige saknade han visering för inresa i Sverige. Statens invandrarverk avtog i beslut den 19 januari 1990 hans ansökan om uppehållstillstånd m. m. och avvisade honom enligt 4 kap. 1 § utlänningslagen. Han avreste den 22 januari 1990 med flyg till Barcelona.

Polismyndigheten i Stockholm, Arlandapolisen (1990-08-31) beslutade att SAS skulle ersätta staten för de kostnader (biljettkostnader), 19 800 kr, som uppkommit i samband med verkställigheten av Invandrarverkets beslut om avvisning.

SAS överklagade och yrkade befrielse från skyldigheten att ersätta staten för andra kostnader för avvisningen än för resan Stockholm-Köpenhamn. Till stöd för sin talan anförde SAS att det var uppenbart oskäligt att utkräva andra kostnader än de avseende återresa till den ort varifrån SAS inlett transporten.

Kammarrätten i Jönköping (1991-08-02, Stahre, Severin, referent, Karlsson)

ytrade: Enligt 9 kap. 2 § första stycket utlänningslagen är transportören skyldig att ersätta staten för kostnaden för utlänningsresan från Sverige om han har avvisats därför att han saknar pass eller de tillstånd som krävs för att resa in i landet eller medel till sin hemresa. Skyldigheten omfattar även kostnaden för medföljande bevakningspersonals resa från Sverige och tillbaka. - Om det emellertid med hänsyn till kostnadens storlek eller av andra skäl framstår som uppenbart oskäligt att kräva ut kostnaden, kan transportören jämlikt paragrafens andra stycke helt eller delvis befrias från sin skyldighet. - När det gäller omfattningen av transportörens ansvar när han endast ombesörjt den sista etappen av resan uttalas det i förarbetena (prop. 1988/89:86 s. 129) att om reglerna om betalningsansvar skall få önskad effekt kan man inte begränsa kostnadsansvaret till att bara omfatta den sista etappen. I normalfallet måste det ankomma på flygbolagen att sinsemellan reglera dessa kostnader. Det torde också vara möjligt att i flertalet fall kontrollera handlingarna även vid omstigning till ett nytt flygbolag. - Av handlingarna i målet framgår bl.a. att A.S. ankom till Arlanda med SAS-flyg från Köpenhamn - dit han dessförinnan anlät med flyg från Barcelona den 19 januari 1990. A.S. saknade erforderligt visum för att få inresa i Sverige. Efter beslut om avvisning skedde återtransport av A.S., med bevakningspersonal, den 22 januari 1990 till Barcelona. Kostnaderna härför har angetts till 19 800 kr. - Utredningen i målet ger inget stöd för att SAS vid den aktuella flygningen varit förhindrad att kontrollera inresedokumentet. Det har inte heller framkommit någon omständighet som gör det uppenbart oskäligt att ålägga SAS kostnadsansvar för hela återresan. - Kammarrätten lämnar besvären utan bifall.

SAS fullföljde sin talan.

Prövningstillstånd meddelades.

Luftfartsverket och Rikspolisstyrelsen avgav var för sig yttranden i målet. Regeringsrätten (1993-03-19, Wahlgren, Björne, Tottie, Werner, Ragnemalm) yttrade efter att ha redovisat det inledningsvis återgivna innehållet i 9 kap. 2 § utlänningslagen liksom i de i början på rättsfall V återgivna omständigheterna:

Frågan i målet är om omständigheterna varit sådana att SAS kan befrias från ersättningsskyldighet.

Av förarbetena till 9 kap. 2 § första stycket utlänningslagen (se prop. 1988/89:86 s. 127 f. och s. 205 f. samt SfU 19 s. 64ff.) framgår att syftet är att förmå berörda transportörer att utföra en grundläggande kontroll av de resandes behörighetshandlingar och biljetter före avresan och därigenom motverka den tilltagande tendensen hos vissa grupper av resenärer att förstöra eller på annat sätt göra sig av med sina identitetshandlingar. Av förarbetena framgår vidare att transportören kan befrias från ersättningsskyldigheten om han kan visa att han hade skälig anledning att anta att utlänningsresan hade rätt att resa in i Sverige därför att utlänningsresan när resan påbörjades hade sådana handlingar som krävs för inresa och dessutom medel till hemresan. Detta kan transportören visa, anför det, genom att förete kopior av de aktuella handlingarna. Kostnadsansvaret skall vidare bortfalla om det av praktiska skäl varit omöjligt att företa en ordentlig kontroll av passagerarnas handlingar. Beträffande omfattningen av transportörens ansvar när denne endast skött den sista etappen av resan anförde departementschefen att, om de föreslagna reglerna skulle få önskad effekt, kostnadsansvaret inte kunde begränsas till att gälla den sista etappen av resan i de fall då t. ex. utlänningsresan kommer med andra flyg till Köpenhamn och reser med SAS bara mellan Köpenhamn och den svenska slutdestinationen. Det måste i normalfallet ankomma på flygbolagen att sinsemellan reglera dessa kostnader. Det torde också enligt departementschefens uppfattning vara möjligt att i flertalet fall kontrollera handlingarna även vid omstigning till ett nytt flygbolag. I specialmotiveringen (a. prop. s. 206) uttalade departementschefen att det i allmänhet bör kunna krävas att erforderlig kontroll företas just inför den sista sträckan och att flygbolagen därför sinsemellan löser hur kostnadsansvaret skall fördelas.

Regeringsrätten gör följande bedömning.

Av förarbetena till 9 kap. 2 § utlänningslagen framgår att en transportör normalt inte kan räkna med att passagerare kommer att tas emot i ankomstlandet utan att det åvilar honom att så långt det är möjligt förvissa sig om att så är fallet. När det gäller passagerare i transit-trafik av förevarande slag, dvs. när Sverige är resans slutmål, är det uppenbart att den siste transportören ofta inte kan göra längre gående kontroller av praktiska och organisatoriska skäl. Såsom den svenska lagstiftningen är utformad kan emellertid det slag av omständigheter varom här är fråga inte åberopas som grund för befrielse från ersättningskyldighet. Med andra ord kan det inte med fog hävdas att SAS visat att bolaget haft skälig anledning att anta att passageraren i fråga haft rätt att resa in i Sverige. SAS:s förstahandsyrkande kan därför inte bifallas.

Inte heller är förhållandena sådana att befrielsegrunden i 9 kap. 2 § andra stycket 2. är tillämplig.

Regeringsrätten fastställer det slut som kammarrättens dom innehåller.

VI.

S.C. anlände den 1 oktober 1990 med SAS flygning SK 978 från Singapore till Stockholm. Vid ankomsten saknade hon pass och visering för inresa i Sverige. Statens invandrarverk avslag i beslut den 5 oktober 1990 hennes ansökan om uppehållstillstånd m. m. och avvisade henne enligt 4 kap. 1 § utlänningslagen. Den 9 oktober 1990 avreste hon till Singapore.

Polismyndigheten i Stockholm, Arlandapolisen (1990-11-01) beslutade att SAS skulle ersätta staten för de kostnader (biljettkostnader), 59595 kr, som uppkommit i samband med verkställigheten av Invandrarverkets beslut om avvisning.

SAS överklagade och yrkade i första hand befrielse från skyldigheten att ersätta staten de kostnader som uppkommit vid verkställigheten av avvisningsbeslutet. - I andra hand yrkade SAS befrielse från att ersätta kostnaderna för den bevakningspersonal som följt med vid verkställigheten. SAS anförde i huvudsak följande. S.C. checkade den 30 september 1990 in för resa till Bangkok med SAS flygning SK 978. Denna flygning har rutten Singapore-Bangkok-Stockholm. När S.C. bokat sin biljett Singapore-Bangkok och åter uppmanades incheckningspersonalen i Singapore att kontrollera hennes resedokument för resa till Bangkok. Det var uppenbart att erforderlig dokumentkontroll företogs vid incheckningen. S.C. lämnade emellertid inte flygplanet i Bangkok utan följde med till Stockholm. Detta kunde ske endast genom att hon bedrägligt bytt resehandlingar med någon annan som befann sig ombord från Singapore och som hade färdhandlingar för vidare resa till Stockholm. Ett sådant beteende kunde ett flygbolag omöjligt skydda sig emot. Det var därför uppenbart oskäligt att av SAS utkräva kostnaderna för verkställighet av S.C:s avvisning. Det var i vart fall inte nödvändigt att låta bevakningspersonal medfölja vid verkställigheten.

Kammarrätten i Jönköping (1991-09-26, Elmin, Ramberg, referent, Härmä) yttrade: Om en utlänning som har kommit till Sverige med ett fartyg eller ett luftfartyg avvisas därför att han saknar pass eller de tillstånd som krävs för att resa in i landet eller medel för sin hemresa, är transportören enligt 9 kap. 2 § utlänningslagen skyldig att ersätta staten för kostnaden för utlänningens resa från Sverige samt för resekostnader från Sverige och tillbaka för den bevakningspersonal som behöver följa med. Denna skyldighet kan transportören dock befrias ifrån om han visat att han haft skälig anledning att anta att utlänningen hade rätt att resa in i Sverige eller att det med hänsyn till kostnadens storlek eller av andra skäl framstår som uppenbart oskäligt att kräva ut kostnaden. - I förarbetena till utlänningslagen (prop. 1988/89:86 s.

129 och 205-206) anger statsrådet att syftet med ansvarsregeln är att förmå berörda transportörer att utföra en grundläggande kontroll av de resandes behörighetshandlingar och biljetter före avresan och därigenom motverka den tilltagande tendensen hos vissa resenärer att förstöra eller på annat sätt göra sig av med sina identitetshandlingar och biljetter. - SAS har visserligen företagit kontroll av S.C:s dokument men trots att det inte stått klart om hon hade tillstånd till inresa i Sverige har SAS underlåtit att företaga någon åtgärd för att förhindra henne att utan inresetillstånd resa med SAS flygning SK 978 till Stockholm. SAS har därför inte utfört den kontroll som åligger en transportör. I målet har inte framkommit någon omständighet som talar för att det varit obehövligt att låta bevakningspersonal medfölja vid avvisningen. - Kammarrätten lämnar besvären utan bifall.

SAS fullföljde sin talan.

Prövningstillstånd meddelades.

Luftfartsverket och Rikspolisstyrelsen avgav var för sig yttranden i målet. Regeringsrätten (1993-03-19, Wahlgren, Björne, Tottie, Werner, Ragnemalm) yttrade efter att ha redovisat det inledningsvis återgivna innehållet i 9 kap. 2 § utlänningslagen.

Frågan i målet är om omständigheterna varit sådana att SAS kan befrias från ersättningsskyldighet.

Regeringsrätten gör följande bedömning.

Den sedermera från Sverige avvisade utläningen hade hos SAS beställt en biljett för att flyga från Singapore till Bangkok. Av utredningen i målet framgår att SAS före avresan kontrollerat hennes pass och visum till Thailand. Någon anledning att då undersöka, om hon också var i besittning av erforderliga dokument för inresa i Sverige förelåg uppenbarligen inte. Att hon inte lämnade flygplanet vid dettas mellanlandning i Bangkok utan fortsatte till Stockholm, utrustad med en annan passagerares biljett, var inget som SAS kunde förutse. Vid sådant förhållande måste det anses uppenbart oskäligt att ålägga SAS ansvaret för kostnaderna för verkställigheten av hennes avvisning från Sverige. Befrielse från detta ansvar skall därför enligt punkt 2 i 9 kap. 2 § andra stycket utlänningslagen medges.

Regeringsrätten upphäver kammarrättens dom och Polismyndighetens i Stockholm beslut den 1 november 1990.

Föredragna 1993-02-11, föredragande Hartzell,

målnummer 645--648-1991, 3903-1991 och 4769-1991

Sökord: Utlänningslagen - flygtransportörs kostnadsansvar för avvisad utlännings resa från Sverige

Litteratur: SOU 1951:42, s. 153-155
prop. 1954:41, s. 114-115, 118
prop. 1979/80:96, s. 110
prop. 1985/86:133, s. 19-20
SfU 1985/86:21, s. 17
SOU 1988:1, s. 173-175
prop. 1988/89:86, s. 19-20, 127-129, 205-206, 308-309
SfU 1988/89:19, s. 64-67
Wikrén/Sandesjö, Utlänningslagen med kommentarer, fjärde uppl., s. 287-288, 309-312